

*Меланченко Т.С.,
студентка спеціальності Публічне управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна
Науковий керівник: к.е.н., доцент Мирна О.В.*

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УПРАВЛІННІ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

За оцінками економічних аналітиків упродовж останніх років простежується фактична кризовість стану практично всіх сфер соціально-економічного життя України, що опосередковано свідчить про низьку ефективність управління країною в цілому. Криза державного управління, і регіональним розвитком в тому числі, багатьма науковцями та практиками пояснюється системними недоліками процесу управління. Один з них пов'язаний з переплетінням функцій різних гілок влади на різних рівнях управління, а, отже, під час моделювання чи аналізу діяльності посадових осіб органів управління однією з центральних проблем є співвідношення централізації та децентралізації в ієрархічних структурах.

Місьцеве самоврядування реалізується в межах одного або декількох населених пунктів. Органи місцевого самоврядування вирішують питання, пов'язані із затвердженням програм соціально-економічного і культурного розвитку, обласних і районних бюджетів і контролем за їх виконанням, а інші повноваження делегуються місцевим державним адміністраціям.

Неможливість використання загальних, уніфікованих для всіх територій методів проведення реформ децентралізації і реформи адміністративно-територіального устрою України викликає необхідність врахування їх територіальної специфіки. А це можливо за рахунок перенесення прав ініціативи і реалізації реформ на місцевий рівень, а саме – передати право приймати рішення і нести за них відповідальність безпосереднім суб'єктам економіки – підприємствам, а частину повноважень з регулювання

економічного і соціального розвитку транспортувати з державного рівня на регіональний і місцевий. Проте держава завжди залишає за собою право регулювання економічних процесів на місцевому рівні. При цьому важливим є визначення і розподіл повноважень, відповідальності державних і місцевих виконавчих органів влади.

Формування демократичної моделі управління, становлення громадянського суспільства в українських реаліях сьогодення можливі лише за умови оптимального співвідношення централізації і децентралізації у сфері державного управління. Механізм взаємодії централізації і децентралізації виступає функціональною передумовою ефективності й конструктивності управління.

Централізація в управлінні фактично підкреслює замкненість системи управління, коли воно будується з єдиного центру в напрямку «зверху вниз» з дотриманням строгих принципів єдності та чіткості розпорядництва. Характерними рисами централізації є збільшення кількості рівнів в управлінській ієрархії, зосередження прийняття більшості рішень на верхніх рівнях управління, обмеження участі органів управління нижчих рівнів у прийнятті рішень [1].

Децентралізація в управлінні, навпаки, передбачає відкритість системи управління для рішень «знизу». Багато локальних рішень можуть прийматись на середніх і нижчих рівнях організаційної управлінської ієрархії без шкоди для інтересів системи, яка функціонує як єдине ціле. Система управління, в якій гармонійно враховані принципи централізації і децентралізації (досягнуто оптимальної пропорції між ними), є по суті відкрито-замкнутою. Централізація в державному управлінні покликана внести організуючий момент у функціонування органів державної влади, спрямовувати їх діяльність у русло реалізації єдиної державної політики. За умов посилення централізації законодавство часто не спрацьовує внаслідок відсутності належної взаємодії між органами виконавчої влади різних рівнів, а це зумовлює дезінтеграційні тенденції в різних сферах суспільної життєдіяльності [2, с. 27-28.].

Співвідношення централізації і децентралізації у сфері державного управління не просто сума двох складових, в яких збільшення одного елемента тягне за собою зменшення іншого. У цих відносинах має бути певний оптимум. Вирішити проблему оптимального і раціонального поєднання централізації і децентралізації покликана адміністративна реформа в Україні [2, с. 35 - 36].

Так, відповідно Кабінетом міністрів України 06.08.2014 року була затверджена Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Підвищення ролі регіональної політики у функціонуванні української держави, поступовий перехід від короткострокового до середньострокового планування в галузі регіонального розвитку, підвищення вимог до подальшої децентралізації в ресурсному забезпеченні регіонального розвитку – все це вимагає вдосконалення управління у сфері регіонального розвитку.

У багатьох країнах одним із основних мотивів децентралізації є кращі перспективи місцевого розвитку. Це в повній мірі стосується й України. Розвиток, звичайно, можливий і без децентралізації, але перевага сильних органів місцевого самоврядування в більш ефективному управлінні, про що йшлося раніше, сприяє покращанню місцевих та регіональних проектів розвитку. Місцеве самоврядування може усунути інституційні та юридичні перешкоди і заохочує інноваційні форми вирішення місцевих проблем. Заходи з розвитку за участю громадян дозволяють планувати діяльність у відповідності до специфічних потреб місцевого населення [3, с. 58 - 59].

З метою покращання суспільних послуг насамперед потрібно якісно розподілити повноваження та сфери відповідальності між різними рівнями управління. Це стає можливим за умови чіткого визначення функцій та повноважень, які передаються від одного рівня влади до іншого, наприклад, від центрального уряду до органів місцевого самоврядування.

Самодостатність та автономія фінансових витрат щодо розподілу місцевих послуг дасть можливість органам місцевого самоврядування надавати якісні та доступні суспільні послуги у відповідності до потреб та пріоритетів територіальних громад. Органи місцевого самоврядування регулюють процеси

надання послуг, зокрема, адміністративних, базуючись на коротко- та довготерміновому стратегічному плануванні, наприклад, у сфері регіонального розвитку.

У процесі створення нової децентралізованої системи управління необхідним елементом є поєднання загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів, врахування місцевої специфіки соціально-економічного, політичного та культурного розвитку.

Разом з тим на сучасному етапі в Україні першочерговим завданням є збереження унітарного державного устрою України з одночасною децентралізацією – важливою складовою оптимізації системи органів державної влади і місцевого самоврядування [4].

Отже, визначальними в умовах демократизації українського суспільства є реалізація цього процесу відповідно до існуючих міжнародних стандартів і сучасних потреб людини, трансформація системи влади і територіальної організації. Надмірне посилення центральної влади може спровокувати появу централізму, а результатами неконтрольованої самостійності регіонів можуть стати сепаратизм, руйнування державності. Тому доцільно продовжити пошук і забезпечення механізмів підтримки оптимального співвідношення між різними рівнями влади, забезпечення територіальної цілісності, єдності територіально-політичних кордонів держави і прагнення регіонів реалізувати власний потенціал, надавати адміністративні послуги населенню та результативно впроваджувати в життя стратегії регіонального розвитку.

Література:

1. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: [монографія]. К. : Парлам. вид-во, 2017. 185 с.

2. Гройсман В. Процеси централізації та децентралізації в сучасному державному управлінні // Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 2, С. 26-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2015_2_5.

3. Гладій В. І. Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи // Грані. 2015. № 12(1). С. 27-63. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_12% 281%29__12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_12%281%29__12).

4. Смирнова Т. С. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2001. 262 с.